

THE LEITMOTIV TECHNIQUE IN THE INNER WORKINGS OF THE TEXT IN YAŞAR KEMAL'S "SARI SICAK" STORY

YAŞAR KEMAL'İN "SARI SICAK" ADLI HİKÂYESİNDE METNİN İÇ İŞLEYİŞİNDE BİR GÖSTERGE BİRİMİ OLARAK LEİTMOTİV TEKNİĞİ

İlknur AY¹

Abstract

The successful transmission of a message in the fictional work is due to its own internal rules. In this respect, narrative techniques are important in that narrative elements are consistent within themselves. It is because each technique has a certain function at the presentation point of the narrative. Again, all functional units that make up the narrative contribute to the production of narrative. The leitmotiv technique also carries an important role both in the presentation of the character and in the presentation of the content. Leitmotiv, which consist of repetitive expressions in the plane of discourse, guide the basic communication of the narrative in this way. Thus, this narrative technique fuses the layers of form and content in narrative. Therefore, in the narrative which is a complete system, leitmotiv technique emerges as an indicator which shows and emphasizes the basic system. It also influences the aesthetic structure of narration in this way. In this study, the function of the leitmotiv technique as an indicator unit in the inner workings of the text was tried to be revealed from the story of Yaşar Kemal's "Sarı Sıcak".

Key words: Fiction, indicator, leitmotiv, Yaşar Kemal, "Sarı Sıcak".

Özet

Kurmaca dünya içinde bir mesajın başarıyla iletilebilmesi, onun kendi iç işleyiş kuralları sayesinde olur. Bu açıdan anlatı unsurlarının kendi içinde tutarlı olmasında, anlatım teknikleri önemli yere sahiptir. Zira, her bir tekniğin anlatının sunumu noktasında belli bir işlevi yerine getirdiği görülür. Yine, anlatıyı oluşturan bütün işlevsel birimler anlatının üretilmesine katkıda bulunur. Leitmotiv tekniği de hem karakterin sunumunda hem de daha geri plandaki muhtevanın okura sezdirilmesinde önemli görev yüklenir. Söylem düzleminde sık sık tekrarlanan ifadelerden oluşan leitmotivler, bu şekilde anlatının temel iletisine kılavuzluk yapar. Böylece bu anlatım tekniği anlatıda biçim ve içerik katmanlarını da kaynaştırır. Dolayısıyla tamamlanmış bir sistem olan anlatıda leitmotiv tekniği örtük dizgesel yapıyı gösterip belirginleştiren bir gösterge niteliğinde karşımıza çıkar. Ayrıca bu şekilde de anlatının estetik yapısının olumunda etkili olur. Bu çalışmada da Yaşar Kemal'in "Sarı Sıcak" adlı hikâyesinden hareketle, metnin iç işleyişinde bir gösterge birimi olarak leitmotiv tekniğinin işlevi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kurgu, gösterge, leitmotiv, Yaşar Kemal, "Sarı Sıcak".

¹ Dr.Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı, ilknur.ay@amasya.edu.tr

GİRİŞ

Bir anlatıda form muhtevaya bağlı tezahür eder. Sevim Kantarcıoğlu'nun (1988: 27) da belirttiği üzere, "bir sanat eserinde yapısal özellikleri tayin eden unsur özdür." Bu açıdan "metnin güdüm kurgusu hem metnin izleksel güdümünü, hem de iletişim koşullarını düzenler."(Göktürk, 2010:100). Dolayısıyla bir anlatıda öykü belirlendikten sonra onun öykülenmesinde anlatım teknikleri yerli yerinde kullanılır.

Anlatım teknikleri içeriğin biçime dönüşümünde önemli bir işlev yüklenerek temel dizgenin kurulmasında etkilidir. "Dizge terimi, belli işleyiş kuralları olan, kapalı bir bütün demektir."(Erkman-Akerson, 2012: 31). Todorov'a (2016: 22) göre "Her aşamalı sınıfın içinde, biçimler ve işlevler yan yana konmuş olgulardan kurulu basit bütünlük değil de dizgeler oluşturur." Zaten "yapısalcı yazın eleştirisi, Saussure'ün dilbilim bağlamındaki saptamalarının ışığında, yazınsal metni kendi içinde işlerliği olan, tamamlanmış bir 'dizge' olarak niteler. Temel hedeflerinden biri, metni oluşturan 'parça'ların birbirleriyle olan bağıntılarını ve 'bütün' bağlamındaki işlevlerini saptayarak yazınsal tasarımın kusursuzluğunu ya da kusurlarını ortaya çıkarmaktır." (Yüksel, 1995: 13). Leitmotivler de bu dizge içinde gösteren-gösterilen ilişkisinin kurulmasına yardımcı olur.

Leitmotiv, biçimsel yapıdan anlamsal yapıya kılavuzluk yapan bir tekniktir. Genette'e göre, "Edebiyat yapıtının her zaman, daha derinlerde aranması gereken bir (ya da birçok) yan anlamı vardır. Ne var ki, bu yan anlamların anahtarları biçimsel, yani yüzeysel yapıda saklıdır." (Erkman-Akerson, 2012: 186). Zaten, seçilen "konunun sanatçı tarafından işlenerek içerik haline sokulması aynı zamanda biçime yörgülmesi demektir." (Moran, 2008: 167).

Leitmotiv tekniği de dizgesel yapının bir parçasını oluştururken onun bir ifâdesi olarak biçimi muhteva ile birleştirir. Bu açıdan "leitmotiv tekniğinin, eserin muhteva ve estetik cephesine katkıda bulunduğu" (Tekin, 1989: 93) görülür. Biçimsel yapı niyet yönünde şekillendiğinden dolayı leitmotiv tekniğiyle yapılan anlamlı tekrarlar, anlatı sisteminde belli bir işleve sahiptir. İsmail Çetişli leitmotiv tekniği hakkında şunları söyler:

" 'Ana kılavuz motif' anlamına gelen leitmotiv, müzikten edebiyata geçmiş bir kavram ve anlatım tarzıdır. Anlatım tarzı olarak leitmotiv; herhangi bir tavır, hareket veya sözün eserde çeşitli vesilelerle birçok kez tekrar edilmesidir. Yazar ve şairler, leitmotiv tekniği ile öncelikle muhtevada sürekliliği sağlama amacı güderler. Eğer leitmotiv kahramana ait bir söz veya bir tavır olarak gerçekleşiyorsa, bu, o söz veya tavrın kahramanın çok belirgin bir yönünü karakterize ettiğinin işaretidir. Bunun da ötesinde leitmotiv, edebî metne simetrik ve estetik değer kazandırır." (Çetişli, 2014: 134).

Yine Gürsel Aytaç da leitmotiv tekniğini şöyle tanımlar:

"Aslında bir müzik terimidir ve özellikle kişileri, nesnelere karakterize eden, tekrarlanan motif anlamındadır. Edebiyatta sık sık tekrarı bir çeşit karakterize edişe ya da hatırlatmaya yarayan motif, durum, formül ya da nesne demektir ki, aynı zamanda bir kurgu aracı anlamı da taşıyabilir." (Aytaç, 2009: 349-350).

Dolayısıyla katmanlardan kurulan bir anlatı sisteminde leitmotivler önce karakteri belirtiyor gibi görünse de aslında geri planda bir muhtevayı işaret eder:

Tablo 1:

	Söylem Düzlemi	Muhteva Düzlemi
Anlatım tekniği:Leitmotiv	Karakterize etme	Temel iletiyi belirtme

Bu şekilde bir anlatıda işlevsel birimlerinin her biri bir gösterge niteliğinde karşımıza çıkar. “Gösterenler düzlemi anlatım düzlemini, gösterilenler düzlemiyse içerik düzlemini oluşturur.” (Barthes, 2005: 47). Göstergebilim de “insanı ilgilendiren, insana bir anlam gönderen, bir ileti sunan her türlü gösterge ile ilgilidir.” (Uçan, 2016: 124). Bu açıdan göstergelerle ilerleyen bir anlatıda leitmotiv tekniği bir gösterge birimi olarak anlatı üretme sürecine katkıda bulunur. Muhteva düzlemini anlamlandırmada, ana motif kılavuzluk yaptığından tema ve söylem ilişkisinin kurulmasında leitmotiv tekniği önemli işleve sahiptir. Bu çalışmada da Yaşar Kemal’in “Sarı Sıcak” adlı hikâyesinde, tekrarlanan anlamsal ifâdelerin temel ileti ile kurduğu bağlantı, biçim-içerik ilişkisi çerçevesinde çözümlenmeye çalışılmıştır.

1- Biçimsel Yapı: Gösterge ve Ana Motif (Kılavuz Motif)

Anlatı, göstergelerle örülmüş bir yapıya sahiptir ve göstergelerin her biri de anlatsal iletişimin bir parçasıdır. Leitmotiv tekniği de bu iletişimde önemli göreve sahiptir. Söylem aşamasında sürekli tekrar edilen bu unsur, kurgunun bir parçası olarak birtakım işlevleri yerine getirir. Şahısların sunumunda tekrarlanan motifler, karaktere varlık kazandırıp onu belirginleştirerek biçimsel yapıyı oluştururken aynı zamanda, yüzey yapıyı derin yapıya bağlamak suretiyle de anlatının anlam boyutuna katkıda bulunur.

Leitmotiv tekniği muhtevanın sunumunda etkili bir araçtır ve “ana kılavuz motif anlamına gelmektedir.” (Tekin, 1989: 92). Bu açıdan seçilen leitmotivler, anlatıyı mesaj yönünde ilerletir. Zaten, “metnin güdüm kurgusu, onun alımlanması için gerekli koşulları oluşturur.”(Göktürk, 2010: 114). “Gayret etme” ve “hak etme” kavramlarının işlendiği “Sarı Sıcak” adlı hikâyede de verilme istenilen mesaja uygun şekilde öncelikle bir çocuk figürü seçilir, bir sonraki aşamada ise, çocuk realist bir anlayışla annesinin gözünden tasvir edilir. Zaten, “leitmotiv tekniği, anlamını bulduğu tekrar unsurlarıyla hem muhtevada sürekliliği sağlar, hem de figürlerin, kolayca tanınmalarına vesile olur. Bu yönüyle leitmotiv tekniği, daha çok ‘karakterize etme’ vasıtası durumundadır.” (Tekin, 1989: 93). Bu açıdan çocuğun dış görünüşü üzerinde durulurken leitmotiv tekniğinden faydalanılarak onun çelimsizliğine dikkat çekilir. Zira, bunun mesaja dair de bir işlevi vardır. Zaten “göstergeler bir edebiyat metninde rastgele sıralanmaz.” (Erkman-Akerson, 2012: 163). Hikâyede zor koşullarda fizikî olarak çalışacak çocuğun kolunun zayıflığı da bu doğrultuda daha işe gitmeden önce şu şekilde vurgulanır:

“Çocuğun başı yastıktan yana kaymış, boynu ipincecik, yüzü sarı. Çocuk soluk bile almıyor. Küçük yüzü, alacakaranlıkta hayal meyal... Ana durup durup içini çekiyor ...

Çocuk bir ara bir kolunu çıkarıp dışarı atıverdi. **Kol bir başparmak kalınlığında** ancak var. **Derisi kemikten dökülecekmiş gibi kırış kırış...** Ananın gözü kola takıldı kaldı.

Sonra, derinden "Of!" dedi, "yavrum ooof ... "

Kımıldadı. İki yanına sallandı. Çocuğun yanından kalktı. Ay, gölgesini huğun sazlarının üstüne düşürüyordu.

Ana hışımla, "Uyandırmam" dedi. "Uyandırmam. Acımızdan öleceksek de ölelim. Bir çocuğun çalışmasından ne olur?"

Gözleri **incecik kolda**. Şimdiye kadar, çocuğun bunca zayıf olduğunun farkına neden varmadığına şaşır kalıyor.

"Acımızdan öleceksek de ölelim."

Uzun, örgülü saçını ağzına alıp hırsıyla çiğnedi.

Aşağıdan kocası bağırdı:

"Gene uyanmadı mı?"

Kadın, okşar, yalvarır bir sesle: "Ne istersin çocuktan?" dedi. "**Daha parmak kadar. Kemikleri kırılacak, öyle ince işte ...**"

Koca huysuzlandı:

"Bugün mutlak uyanmalı. Uyanmalı diyorum sana! Çalışsın, alışsın tembel. Çocuklukta pişmeli."

Kadın, mırıltı halinde, korka korka: "**Kolu öyle ince ki ...**" dedi.

Çocuğun başına varıp durdu. Gönül bu tüy gibi hafif çocuğu uyandırıp, bu çatır çatır sıcakta, işe göndermeye razı olmuyordu.

Aşağıdaki huysuz ses: "Uyandır onu," dedi. "At tokadı. Söz verdik Mustafa Ağalara. Bu gece yarısı nereden çocuk bulurlar sonra?"

Kadın: "Herif," dedi, "hiç yüreğim götürmüyor. **Bir ince ki ...** Onun çalışması bizi zengin mi edecek?"

Erkek: "Şimdiden çalışmaya alışmazsa ... " dedi.

Kadın çocuğun saçlarını okşadı. Usuldan: "Osman'ım," dedi, "Osman'ım, kalk. Yavru kalk. Gün ışıdı Osman'ım."

Çocuk inledi. Yavaşça bir yandan bir yana döndü.

"Osman'ım, yavrum! Gün ışıyor ... "

Çocuğu omuzlarından tutup kaldırdı. Öylesine yavaş tutuyordu ki... **Sanki kırılıp dökülecek ...** Yatağına geri yatırdı." (Kemal, 2016: 10-11).

Böylece anlatının mesajını belirten anlamlı tekrarlar yapılır. Bilek gücü isteyen bir işte çalışacak çocuk zayıf, narin bir şekilde tanıtarak zor iş/zayıf çocuk kavramsal karşıtlığı oluşturulur. Böylelikle yazar, hem şahsı karakterize eder hem anlatıyı yürüten karşıtlığı kurar, hem de muhtevayı sezdirir. Anlatı parça-bütün ilişkisi içinde ele alındığında, ilk kesitte sunulan şahsın bu biçimsel niteliğinin anlatının sonundaki eylemle kaynaştığı noktada da aslında anlatının temel iletisinin ortaya çıktığı görülür. Zira, anlatının başındaki zayıf, çelimsiz kollar anlatının sonunda iş gören güçlü kollar hâline gelerek onurun ve gururun sembolü olur. Böylece bir gösterge birimi olarak leitmotivler, hikâyenin sonuç kısmında değer kazanarak anlam boyutunu ortaya çıkarır:

Tablo 2:

Gösteren	Gösterilen
Leitmotiv Tekniği ile Anlamlı Tekrarlar	Dizgesel Yapı

Hikâyede leitmotivler biçim düzlemini anlam düzlemine taşır. Y. Tinyanov'un da ifade ettiği üzere "bağımlı kılan ve kurucu olan etken ile bağımlı kılınan etkenler arasındaki bağıntının evrimi sırasında her zaman biçimin algılandığı söylenebilir." (Todorov, 2016: 110). Dolayısıyla leitmotiv de kurucu olan anlatının derin yapısındaki niyete bağlı olarak ortaya çıkar. Necati Mert'e (2006: 111) göre anlatıda kişi "bir yarıyla ele alınır; nelerin anlatılacağını da işte o yan belirler. Belirleyici olan, yine amaç"tır. Bu açıdan yerli yerinde kullanılan leitmotivler kurucu temel niyete ulaştırılan "anlam kavşakları" (Rifat, 2014: 119) olma görevi üstlenir. Başlangıçtaki çelimsiz çocuk figürü, anlatının sonunda yüceltilmiş bir çocuk figürü olarak karşımıza çıkar. Hikâyede engellerle azimle mücadele edip gücünü kanıtlayan ve emeğinin karşılığını, hakkını sıcağı sıcağına bekleyen bir çocuğun, öncesinde leitmotiv ile zayıf olmasını belirtme, aslında onun aldığı ücreti hak ettiğini özellikle vurgulamak amaçlı yapılmış bir gerekçelendirme dir.

Dolayısıyla anlatı üretme sürecinde leitmotiv bir gösterge olarak anlam boyutuna gidışte yön gösterir. Zaten "bir metnin güdüm-kurgusu, donanımdaki gereçlerin anlambilimsel olanaklarının bütünüyle tüketilmesini sağlayacak bir nitelik değil, göstergeler aracılığıyla o olanaklara varılmasını sağlayacak bir niteliktir." (Göktürk, 2010: 99). Bu açıdan göstergeler anlam üretme sürecinin birer parçası olduğundan "Sarı Sıcak" adlı hikâyede yer verilen leitmotivler de bir gösterge vazifesi üstlenerek niyetin kavranışı doğrultusunda anlatıyı ilerletir.

2- Anlamsal Yapı: Gönderge ve Temel İleti

Anlatı belli bir tema etrafında kurgulanır ve buna bağlı olarak da bütün göstergeler dizgesel yapıda bütünleşir. Dolayısıyla bir öykünün sunumu üzerinden aslında bir niyet ortaya konulmaya çalışılır.

Küçük ve çelimsiz olmasına rağmen zor işlerin üstesinden gelerek emeğinin karşılığını hak eden bir çocuğun öyküsünün anlatıldığı "Sarı Sıcak" adlı hikâyede de yazar, anlatı figürü olarak seçtiği çocuğun hayatında karşıtlıklar kurarak bu unsurlar üzerinden temel iletisini etkili bir şekilde sunar. Zaten B. Eyhenbaum'un da ifade ettiği üzere "öykü bir çelişki, bir uyum eksikliği, bir yanlışlık, bir karşıtlık vb. üstüne kurulur." (Todorov, 2016: 190). Hikâyede de çocuğun serüvenini anlatmak amacıyla onun karşısına birtakım engeller konulur. Zayıf, çelimsiz olmasına rağmen güç isteyen bir işte çalışması gereken çocuk, küçük yaşta yaşam mücadelesi ile tanışır. Çocuğun bu mücadele sürecinde aşması gereken ilk engel de uyku olur. Zira işe gitmesi için erken uyanması gereken çocuk bunun bilinciyle hareket etmek zorunda kalır:

"Yanına yönüne dönüyor. Sonra bir karar: "Sabaha kadar uyumam." Seviniyor. Sabahleyin, anası "Osman," der demez, hemen kalkıp boynuna sarılacak. Nasıl da şaşacak bu işe anası! Yatağın içinde sevinçle hopturuyor. Sevinci bir an sönüverip, içine korku giriyor: "Ya uyursam." Kendi kendine hep yineliyor: "Uyumam. Uyumam, işte. Neden uyuyum? Ne var uyuyacak?"

Az sonra anası gelip yatağa, yanına uzanıyor. Okşuyor:

"Yavrum," diyor, "uyudun mu?"

Osman hiç mi hiç ses çıkarmıyor. Anası kucaklayıp öpüyor. Osman'ın içinden ılık ılık bir sevgi, aşka, dostluğa benzer ağlatıcı bir şeyler geçiyor. Sabahı bekliyor. Anası nasıl şaşacak. Akli fikri, sabahleyin hemencecik uyanıp nasıl şaşırtacağında.

Ana uyumuş, Osman yatakta dönüyor. Gözkapakları ağırlaşıyor. Osman kendini öyle kolay kolay bırakmıyor.

Bir an kalkıp derin derin soluk alan anasının yüzüne bakıyor. Yüz, ay ışığında bembeyaz parlıyor. Örgülü gür saçlar, şimdi daha kara görünüyor. Örgülü uzun

saçlar, yastığın beyazlığında çöreklenmiş. Örgülerde pırıltı. Uzun zaman saç, bembeyaz yüze bakıyor. Sonra başı ağırlaşır yastığa düşüyor." (Kemal, 2016: 10).

Bu şekilde uykuya yenik düşen ve sonrasında mecburen erkenden tarlaya yol alan çocuk esas mücadelesini ise burada verir. Onun karşısındaki engel artık tabiatın zorlu koşullarıdır. Çocuk zayıf bedenine rağmen güneşin altında toprağın sıcaktan âdeta yandığı bir ortamda çalışıp kendini kanıtlamaya ve emeğinin karşılığını hak etmeye çalışır:

"Derken, kıpkırmızı bir ateş yuvarlağını andıran güneş karşı dağların ardından çıktı ... Ekin saplarından, destelerden usul usul, incecik, gözle görülür görülmez bir buğu yükseliyor. Gökte parça parça ak bulutlar dönüyor ...

Osman, harmanla desteciler arasında mekik dokuyor. Osman canlı, dipdiri.

Zeynep, ikide bir: "Ha Osman'ım. Aslan Osman'ım ... " diye Osman'ı okşuyor.

Gün tepeye doğru yekindi. Ortalık ışığa boğulmuş ... Topraktaki ekin saplarına, destelere vuran gün şavkıyor ... Işıltılar iplik iplik sönüyor. Binlerce, yüz binlerce, birbirine dalanmış ışık ipliği uçuşuyor. Destecilerin yüzleri toza bulanmış, yüzlerden oluk oluk ter süzülüyor. Dört bucağa ateş düşmüş yanıyor.

Osman kararmış, yüzü biraz daha incelmış, kocaman gözleri kısılmış ... Gömleğinden de ter fişkırmış ...

Sabahki canlılık!.. Şimdi Osman yürürken ayakları birbirine dolaşiyor. Neredeyse düşüp atın ayakları altında kalacak. Osman tutuyor kendisini.

Toprak da kızgın demir gibi. Osman her ayağını basışta bir sıçırıyor. Bu yüzden yürüyüşü bir acayıp.

Kızak gelinceye kadar, desteci kadınlar, ağızları yukarı, destelerin üstüne, güneşin altına yatıp yorgunluklarını çıkarıyorlar.

Osman boyuna gökyüzüne bakıyor ... Bir parça bulut ... Bazan bir ak bulut gölgesi, üstlerinde bir an kalıp geçiyor ... Gözler bulut gölgesinin arkasında ...

Gün tepede ... Ekin sapları çatırdıyor. Yarılmış, kızgın toprak, Osman'ın ayaklarının altında ... Osman'ı habire hoplatıyor.

Canını dişine takmış Osman. Alttan yanıyor, tepeden yanıyor. Ciğerine kızgın bir demiri sokuyorlar gibi...

Sıcak ... Dünya kamaş kamaş... Göz açıp on metre ileriye bakılmıyor." (Kemal, 2016: 12-13).

Böylece hikâyede hem çalışılan ortamın niteliği hem de Osman'ın tepkileri ortaya konur. "Sarı sıcak"ta" çalışan Osman, toprağa bastıkça hoplayarak ve sıçrayarak sığa karşı direnir. Hikâyede aşama aşama iletiye gitmeden önce çocuğun içinde bulunduğu çalışma ortamı verilip onun durumu sergilenerek tema duygusal açıdan desteklenir. B. Tomaşevski'nin ifade ettiği gibi "yazınsal yapıtın teması genellikle duyguyla süslenmiştir; demek ki, bir kızgınlık ya da bir yakınlık duygusunu çağrıştırır, her zaman da bir değer yargısını çağrıştıracaktır." (Todorov, 2016: 250). Bu açıdan hikâyede de anlatı sonundaki yüceltilmiş çocuk figürü ve "hak etme" kavramı ortaya konulmadan önce, çocuğun dirayetinin sergilendiği mekân ve burada gösterdiği mücadele sayesinde mesajın güçlü bir şekilde gerekçelendirilerek ortaya konulması sağlanır.

Yine bu noktada bütün şartlar olumsuz olmasına rağmen Osman'ı mücadelesinde başarılı kılan husus da vurgulanır. Osman tarlada büyük bir azim ve inatla çalışır, sonrasında aynı inadı emeğinin karşılığını beklerken de gösterir. Gündüz "sarı

sıcak”ta aralıksız çalışan Osman, akşam olduğunda ise çalışma ücretinin “sıcağı sıcağına” kendisine verilmesi için sabırsızlanır:

“Karanlık perde perde iniyor. Atların az ilerisinde de Osman. Tarladan geldiğinden beri dikilmiş duruyor. Sabırsız, gözü yemek yiyenlerde. Yemek yiyenler Osman’ın farkında değiller. Osman bekliyor. En sonunda sabrı tükenip öksürüyor. Osman dönüyor. Yerden bir çubuk alıp gürültüyle kırıyor. Yemek yiyenler oralı değil. Sonra Osman kırdığı çubukla tozlara daireler, çizgiler çiziyor. Çubuğu olanca gücüyle toprağa sürtüyor. Çubuğun toprağa sertçe sürtülmesinden çıkan sesler... Osman muradına eremiyor. Yemek yiyenler konuşup gülüşüyorlar. Osman sinirleniyor. Habire çubuğu toprağa sürtüyor. Yaptığı çizgileri ayaklarıyla geri kapatıyor. Çubuğun ucu toprakta ... Osman koşa koşa çubuğun etrafında dönüyor. Sonra yemek yiyenleri unutup kendini salt oyununa kaptırıyor... Çiziyor, çiziyor, kapatıyor.

Birden bir ses ... Çubuk elinden düştü. Donakaldı. Bırakıp kaçacak, kaçamıyor.

Mustafa Ağa'nın karısı hayretle:

"Aman," dedi, "Osman! Osman bu ... Gel Osman!"

Yerinden kıınıldamıyor.

"Gel Osmanım, otur da yemek ye!"

Osman aldırıyor, susuyor.

"Seni anan mı gönderdi?"

Osman'ın başı yerde. Kaldırıyor.

"Sen tarladan gelince eve gitmedin mi yoksa deli oğlan? Anan seni şimdi arar, merak eder ..."

Kocasına eğilip bir şeyler söyledi. Sofradakiler gülüştü.

Osman'ın içinden boyuna kaçmak geçiyor. Geçiyor ya, yerine mihlanmış gibi.

Mustafa Ağa: "Bakın hele şu bana, Osman'ın hakkını vermeyi unuttuğum ..." dedi, kesesini çıkarıp Osman'a bir yirmi beşlik uzattı. Osman kaşla göz arasını parayı kaptı. Bir "Alloooş ... çekip, fırladı.

Koşa koşa eve gelip soluk soluğa anasının boynuna atıldı.

"Al!.." dedi.

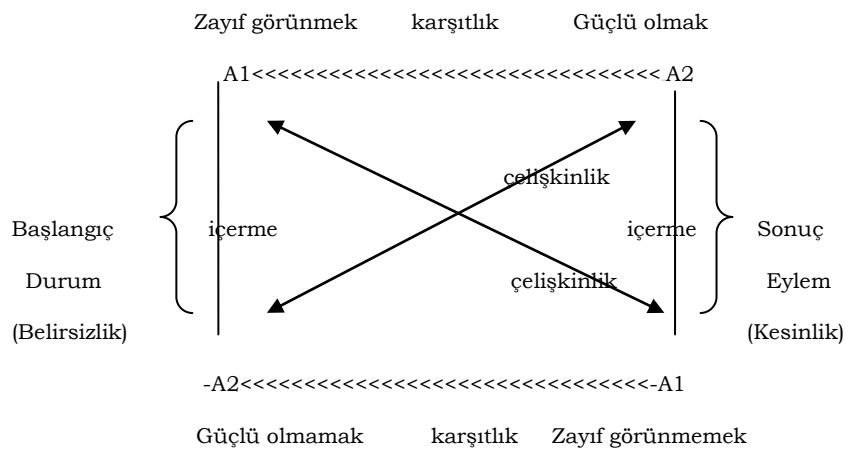
Ana, yirmi beşliği üç kez başında döndürüp dudağına götürdü.” (Kemal, 2016: 15-16).

Böylece anlatının son kısmında çalışıp emek harcayan Osman, gayretinin karşılığını alıp bunun mutluluğunu yaşar. Anlatının soyut iletisi de çalıştıktan sonra hak ettiği ücreti almak için Mustafa Ağa'nın kapısında bekleyip varlığını duyuran çocuğun davranışında, tepkisinde somutlaşır. Zaten, “karakter, belli bir istem yönünün anlattığı şeydir.” (Aristo, 2006: 26). Dolayısıyla hikâyenin sona erdiği bu noktada bütün anlatı kesitleri bir araya getirildiğinde temel anlam da ortaya çıkar. Zira, anlatı denilen “sistem içinde metni oluşturan nesnelere kendi başlarına taşıdıkları anlamla değil öteki öğelerle olan ilişkilerinde kazandıkları anlamla öne çıkarlar. Onlara anlam kazandıran bu sistem içindeki birbirleriyle olan bağlantıları, ilişkileridir.” (Kolcu, 2015: 262). Bu açıdan metinde aşama aşama sonuca doğru gidilir. Başlangıçta anlatı temel karakteri olan Osman leitmotivlerle zayıf bir çocuk olarak tanıtılır, sonuç kısmında ise, güçlü olduğunu kanıtlar. Başlangıç ve sonuç arasındaki bağlayıcı kısımda da onun mücadele ederek bu noktaya ulaşması göz önüne serilir. Burada leitmotivlerin anlam boyutunun ortaya konulmasındaki işlevi de ortaya çıkar. Zaten

“işlev anlamla doğar.” (Barthes, 2005: 49). Böylece bir gösterge birimi anlatının sonunda diğer birimlerle bütünleşerek anlam kazanır.

Anlatıyı yürüten karşıtlıklar da burada bütünleşmiş olur. “Göstergebilimsel çözümlene anlamın farklardan, ayrımlardan doğduğunu düşünür. Bu ilke, yapısalcılığın da temel ilkesidir.” (Uçan, 2016: 130). Başlangıçtaki zayıf, çelimsiz çocuk, sonuçta güçlü, onurlu, bileğinin hakkıyla kazanan çocuğa dönüşür. İşe gitmeden önce annesinin tedirginlikle arkadaşı Zeynep’e söylediği “Osman’ı kolla, çocuk... Bir deri bir kemik” ifâdesinin aksine Osman bir sonraki sahnede harman yerinde “canlı, dipdiri” bir şekilde karşımıza çıkar. Çalışıp mücadele eden Osman son sahnede kendisini kanıtlar ve hakkını alır:

Şema 1:

“Sarı Sıcak” adlı hikâyede anlatı ilerledikçe mesajla yönelik ayrıntılar da fark edilir. Parça-bütün ilişkisi ve karşıtlıklarla anlam boyutundaki niyet ortaya çıkar. Anlatıda çocuk “incecik” bileğine rağmen çalışıp hak ederek emeğinin kutsal olduğunu ortaya koyar. Yine hikâyede buna bağlı olarak çalışıp işinin gereğini yapan bir insana, emeğinin karşılığının da aynı şekilde azminin kırılmaması için ona sıcaklığına verilmesi gerektiği hususuna dikkat çekilir.

SONUÇ

Anlatı kendi içinde tamamlanmış bir bütünlük, kendi iç işleyişi olan bir dizgedir. Bu açıdan da bu temel dizgeyi oluşturan anlatı birimlerinin her biri bir gösterge birimi niteliğinde karşımıza çıkar.

Her anlatıda belli bir temaya bağlı olarak şekillenen bir de söylem düzlemi bulunur. Söylem düzlemi ise, anlatım teknikleriyle şekillenir ve her teknik metin içinde belli bir işlevi yerine getirir. Biçimden iletiye doğru kurgunun ilerleyişini sağlayan leitmotiv tekniği de bunlardan birisidir.

Metinde anlamlandırmanın gerçekleşmesinde önemli yere sahip olan leitmotivler, söylem düzleminde sürekli tekrarlanan unsurları ifâde eder. Leitmotiv tekniği, kurgunun iç işleyişini sağlayarak anlatıda bir gösterge işlevi görür. Yine bu teknik bir taraftan anlama yönlendirirken bir taraftan da metnin formunu belirler.

Bir çocuk figürü üzerine kurgulanan Yaşar Kemal'in “Sarı Sıcak” adlı hikâyesinde de anlatının başında çocuğun tanıtımında kullanılan leitmotivlerin, bir gösterge işlevi gösteren-gösterilen ilişkisi kurmak suretiyle adım adım niyetin kavranışına kılavuzluk ettiği ve bu açıdan da kurguyu yönettiği görülür. Zira anlatının başında yer verilen leitmotivler hikâyenin sonunda anlam kazanır.

Hikâyede leitmotiv tekniğinden faydalanılarak fizikî yapısı zayıf tanıtılan ve sürekli kollarının "incecik" olduğu vurgulanan küçük çocuğun karşısına, bedensel güç gerektiren zor bir iş konulur. Böylece bir ikili karşıtlık kurularak onun anlatıdaki serüveni ilerletilir. Metnin sonunda ise, "sarı sıcak"ta çalışan çocuk azimle zorlukların üstesinden gelerek hak ettiği emeğinin karşılığını "sıcağı sıcağına" alır.

Hikâyede leitmotivlerle çocuğun zayıf ve çelimsiz oluşuna dikkat çekilip, sonrasında onun mücadelesi sergilenerek tema duygusal açıdan desteklenir. Böylece okura belli bir bakış açısı kazandırılır. Niyet verilmeden önce çocuğun karşısına çıkan engeller ve onun mücadelesi anlatılarak şahsın oluşumu aşama aşama tamamlanır. Dolayısıyla bu karşıtlık üzerinden bir öykü sunularak sonuca doğru verilmesi istenilen mesaj ortaya konulur. Çocuğun fizikî tanıtımından sonra eylemlerine yer verilen anlatıda, bu iki unsur onun sonuç bölümündeki tavrında bağdaşır. Zira, başlangıçtaki leitmotiv ile sonuçtaki davranış arasında güçlü, sağlam bir anlamsal ilişki bulunur. Çelimsiz olmasına rağmen var gücüyle çalışıp emeğinin karşılığını hak eden ve bekleyen çocuğun onurlu tavrıyla hikâyenin sonunda emeğin kutsal oluşu etkili bir şekilde ortaya konulur. Böylece metnin birimleri arasında bağ kuran leitmotivler, anlatsal iletişimde önemli görev yüklenir.

KAYNAKÇA

- Aristoteles (2006). Poetika (Çev. İsmail Tunalı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aytaç, Gürsel (2009). Genel Edebiyat Bilimi, İstanbul: Say Yayınları.
- Barthes Roland (2005). Göstergebilimsel Serüven, İstanbul: YKY Yayınları.
- Çetişli, İsmail (2014). Metin Tahlillerine Giriş 2, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erkman Akerson, Fatma (2012). Edebiyat ve Kuramlar, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Göktürk, Akşit (2010). Okuma Uğraşı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kantarcıoğlu, Sevim (1988). Türk ve Dünya Romanlarında Modernizm, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2016). Sarı Sıcak, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kolcu, Ali İhsan (2015). Edebiyat Kuramları, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Mert, Necati (2006). Öykü Yazmak, Ankara: Hece Yayınları.
- Moran, Berna (2008). Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Rıfat, Mehmet (2014). Göstergebilimin ABC'si, İstanbul: Say Yayınları.
- Tekin, Mehmet (1989). Roman Sanatı ve Romanın Unsurları, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Todorov Tzvetan(2016). Yazın Kuramı, İstanbul: YKY Yayınları.
- Uçan, Hilmi (2016). Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Yüksel, Ayşegül (1995). Yapısalcılık ve Bir Uygulama, Ankara: Gündoğan Yayınları.